Упровадження е-ідентифікації в Україні призвело до ситуації, коли в інформаційних системах різного призначення та масштабу використовуються засоби та механізми е-ідентифікації користувачів без урахування таких основних принципів, як безпека, захист персональних даних, достовірність ідентифікації, інтероперабельність та комфортність використання [3].

Таким чином, відсутність єдиної нормативної та технічної політики використання та захисту ідентифікаційних даних користувачів, загальних процедур та алгоритмів автентифікації та захисту інформації в системах, механізмів забезпечення інтероперабельності та ефективної взаємодії інформаційних систем стає чинником, що стримує розвиток систем надання онлайн-послуг і не сприяє зміцненню довіри громадян до таких послуг та до цифрових технологій взагалі. Необхідність подолання таких перешкод вимагає зваженого комплексного підходу до створення в Україні єдиної інфраструктури е-ідентифікації, інтегрованої до систем е-урядування.

Список бібліографічних посилань

1. Клімушин П. С. Стратегії та механізми електронного урядування в інформаційному суспільстві : монографія. Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2016. 524 с.

2. Марков А. С., Цирлов В. Л. Безопасность доступа: подготовка к CISSP. *Вопросы кибербезопасности*. 2015. Вып. 2 (10). С. 60–68.

3. Національна стратегія електронної ідентифікації України. Біла книга з електронного урядування / під редакцією О. Потія та Ю. Козлова. URL: https://cdn.regulation.gov.ua/8d/f3/4c/32/regulation.gov.ua_File_196.pdf (дата звернення: 24.10.2018).

Одержано 24.10.2018

УДК 343.231

Артем Володимирович КОВАЛЕНКО,
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри державно-правових дисциплін
Луганського державного університету внутрішніх справ імені
Е. О. Дідоренка;
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-3665-0147

ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ КАТЕГОРІЇ «ЕЛЕКТРОННІ ДОКАЗИ» В КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС УКРАЇНИ

Протягом останніх п’ятдесяти років в світі спостерігається невпинна та суцільна комп’ютеризація. Усі сфери суспільного життя та виробництва модернізуються за рахунок використання електронно-обчислювальних машин (ЕОМ).

Не стала виключенням і злочинна діяльність. Злочинці використовують ЕОМ як знаряддя та об'єкти злочинних посягань, лишають внаслідок своєї діяльності відповідні зміни у навколишньому середовищі, що також пов'язані з механізмом та закономірностями роботи ЕОМ. Подібні зміни прийнято називати слідами злочину у широкому розумінні. Такі сліди є новими та не вписуються в існуючу загальноприйняту класифікацію слідів злочину, вимагають новітніх підходів до їх збирання та використання в ході доказування у кримінальному провадженні. Відмінності відповідного процесу доказування дають підставу зробити спробу перегляду існуючих підходів до класифікації доказів, та виділити їх нову категорію – електронні докази.

У відповідь на виклики сьогодення, до Господарського процесуального, Цивільного процесуального кодексів та Кодексу адміністративного судочинства України законодавцем було внесено зміни, якими передбачено існування та використання електронних доказів у відповідних процесах. В перелічених актах електронними доказами названо інформацію в електронній (цифровій) формі, що містить дані про обставини, що мають значення для справи, зокрема, електронні документи (в тому числі текстові документи, графічні зображення, плани, фотографії, відео- та звукозаписи тощо), веб-сайти (сторінки), текстові, мультимедійні та голосові повідомлення, метадані, бази даних та інші дані в електронній формі. Такі дані можуть зберігатися, зокрема, на портативних пристроях (картах пам'яті, мобільних телефонах тощо), серверах, системах резервного копіювання, інших місцях збереження даних в електронній формі (в тому числі в мережі Інтернет) (ст. 100 ЦПК України).

Електронні, поряд із речовими та письмовими, визнаються окремим видом доказів (п. 1 ч. 2 ст. 76 ЦПК України). У кодексах також врегульовано процедуру подання та дослідження електронних доказів, зберігання та повернення їх оригіналів, статус їх копій тощо.

Очевидно, що подібні зміни у законодавчому регулюванні не повинні оминути й кримінальний процес. Теорія процесуального доказування є міждисциплінарним напрямком наукового пошуку та інтегрованою сферою знань, яка з урахуванням окремих відмінностей різних судових процесів, все ж таки повинна керуватися загальними принципами та розвиватися консолідовано.

Слід відмітити, що окремі правові положення щодо електронних джерел доказової інформації діють в кримінальному процесі вже сьогодні. Так, використання електронних документів в якості процесуальних джерел доказів передбачене ст. 99 КПК України;

допускається електронна форма фіксації окремих слідчих розшукових дій (зокрема відеозапис в ході проведення обшуку, огляду, допиту, слідчого експерименту, електронні додатки до протоколів С(Р)Д в порядку ст. 104, 105 КПК України), проведення допиту, впізнання в режимі відеоконференції тощо.

Втім, сьогодні ні правове регулювання, ні ступінь наукової розробленості проблем, пов'язаних з електронними доказами не відповідають вимогам практики. Зокрема, не працює в електронних реаліях закріплений в ч. 1 ст. 99 КПК України принцип прив'язки документу до матеріального носія інформації. За такого підходу, документом в процесуальному значенні буде вважатися не окремий електронний файл, що містить відомості, які мають значення для кримінального провадження, а фізичний носій електронної інформації, що містить згаданий файл. При цьому, сучасні фізичні носії електронної інформації здатні містити мільйони файлів різного формату та розміру одночасно, лише одиниці з яких можуть мати відношення до кримінального провадження. Через згаданий принцип також виникають процесуальні складнощі при потребі вилучення даних через електронні мережі з віддалених носіїв інформації, до яких у правоохоронних органів немає безпосереднього доступу.

Названі проблеми є лише одиничними прикладами перешкод, з якими стикаються правоохоронці під час роботи з електронними слідами (відображеннями) та електронними документами у кримінальному провадженні. При цьому, вищезгадані зміни до цивільного, господарського та адміністративного процесуального законодавства щодо категорії «електронні докази» активно використовуються та в цілому знайшли позитивні відгуки як від науковців, так і від практиків. Також слід зазначити, що з подальшим рухом науково-технічного прогресу, будуть з'являтися не лише нові джерела електронної доказової інформації, а й нові категорії доказів. Наукова теорія процесуального доказування в цілому, та її кримінальна процесуальна частина зокрема, повинні рухатися в ногу з часом та бути достатньо гнучкими до змін, потреба в яких продиктована практикою.

Таким чином, ми вбачаємо нагальну потребу у розробці доктринального та легального визначень поняття «електронний доказ» в кримінальному процесі та закріпленні в КПК України основних підходів до збирання, дослідження та використання електронних доказів.

Одержано 29.10.2018